

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteet ja ohjeet **Hattulan kunnassa yli 65-vuotiaiden osalta 1.1.2022 alkaen**

Yleistä omaishoidontuesta

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön kotona tapahtuvaa hoidon tai muun huolenpidon turvaamiseksi annettavaa hoitopalkkiota ja palveluja. Omaishoidon hoitopalkkio maksetaan rahana ja sen suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain hoitopalkkion alimman määrän, joka 1.1.2022 on 423,61 €/kk, sekä vahvistaa palkkioihin sosiaaliturvakuluineen tehtävän indeksikorotuksen. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojen puitteissa. Laki omaishoidon tuesta (937/2005) tuli voimaan vuoden 2006 alusta.

Omaishoitolain 3§:n mukaan kunta voi myöntää omaishoidontukea jos:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa,
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavan läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla,
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia,
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää,
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva,
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Omaishoidon tuen myöntämisperusteet

Omaishoidon tukea voidaan myöntää Hattulassa asuville, hattulalaisille henkilöille. Koti- ja asumispalveluiden palveluneuvoja/-ohjaaja tekee päätöksen omaishoidon myöntämisestä 65 vuotta täyttäneiden osalta. Alle 65-vuotiaiden osalta päätöksen tekee vammaispalvelun sosiaalityöntekijä. Asiakas siirtyy koti- ja asumispalveluiden piiriin sitä seuraavan vuoden alusta, jona hän on täyttänyt 65 vuotta. Omaishoidon tuki ei ole subjektiivinen oikeus, vaan omaishoidon tuen myöntäminen perustuu kunnan harkintaan ja kunnan määrittelemiin kriteereihin. Avuntarve pelkästään kodinhoidollisissa töissä ja asioinnissa kodin ulkopuolella, ei oikeuta omaishoidon tukeen. Tukeen ei ole myöskään oikeutta, mikäli hoidettava asuu palvelutalossa tai tehostetun palveluasumisen yksikössä.

Omaishoidontuen hakeminen

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti hakemuslomakkeella. Lomakkeita saa Hattulan koti- ja asumispalveluiden nettisivuilta tai koti- ja asumispalveluista pyytämällä puh: 0500 790034 tai 050 521 9893. Hakumenettely on jatkuva. Hakemukseen on liitettävä ajan tasalla oleva lääkärin C-lausunto asiasta ensimmäistä kertaa päätettäessä, sekä asiakkaan hakiessa korotusta maksuluokkaan. Hakemus tulee palauttaa palveluohjaajalle osoitteeseen: Koti- ja asumispalvelut, Vanhainkoti 5, 13800 Katinala.

Hoitoisuuden arviointi ja arviointimenetelmät

Kun omaishoidontuen hakemus on saapunut ja otettu käsiteltäväksi, sovitaan asiakkaan kotiin arviointikäynti, jonka tarkoituksena on arvioida hoidettavan henkilön toimintakykyä ja hoidettavuutta. Arviointikäynnillä tulee olla läsnä tuen hakija, sekä hoidettava. Toimintakyvyn ja hoidettavuuden arvioinnin perusteena käytetään lääkärin lausuntoa, sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden asiantuntemusta (havainnointi ja haastattelu), sekä RAI-arviointia (Residential Assessment Instrument). RAI- arviointi sisältää useita kysymyssarjoja, jotka koskevat mm. fyysistä,

psykkistä ja sosiaalista toimintakykyä, ravitsemusta, lääkitystä, ympäristön toimivuutta ja palveluita. RAI-arviointi tehdään kotikäynnin yhteydessä.

RAI-arviointi korvaa aikaisemmin käytössä olleen Rava-toimintakykymittarin. Omaishoidon RAI-arvioinnissa tarkastellaan erityisesti kolmea osa-aluetta: kognitiivista toimintakykyä, päivittäisistä toiminnoista suoriutumista, sekä asioiden hoitoon liittyvää suoriutumista. Lisäksi katsotaan hoidettavan hoidon- ja palveluntarvetta.

Hoitoisuusryhmät ja hoitopalkkioiden määrät

Omaishoidon tuki on luokiteltu kolmiportaiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa vuosittain hoitopalkkion alimman määrän, joka 1.1.2022 on 423,61 €/kk. Arviointitilanteessa katsotaan aina asiakkaan kokonaistilannetta.

Hoitoisuusryhmä I hoitopalkkio: 611,62 €/kk

Hoidettava tarvitsee lähes jatkuvaa hoitoa ja huolenpitoa päivittäisissä toiminnoissa (esim. pesytyminen, pukeutuminen, ruokailu, wc-käynnit). Hoito on pääsääntöisesti ympärivuorokautisesti sitovaa ja hoitajan poissaolo voi olla enintään kolme (3) tuntia vuorokaudessa. Mikäli asiakas saa runsaasti* kunnallisia hoito- ja avopalveluja, tuki maksetaan Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman alimman palkkion mukaan (423,61 € vuonna 2021). Mikäli asiakas on yli 14 vrk/kk lyhytaikaishoidossa tai saa kotihoitoa tai palvelua 40 tuntia tai enemmän kuukaudessa, oikeutta omaishoidon tuen palkkioon ei ole. Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä (esimerkiksi eläkkeeseen vaikuttava tuloraja huomioiden).

Hoitoisuusryhmä II hoitopalkkio: 737,80 €/kk

Hoidettava tarvitsee ympärivuorokautista jatkuvasti sitovaa hoitoa. Hoidettava on täysin autettava kaikissa päivittäisissä toiminnoissa, eikä hoitaja voi jättää hoidettavaa hetkeksikään ilman hoitoa tai valvontaa. Mikäli asiakas saa runsaasti* kunnallisia hoito- ja avopalveluja, hoitopalkkio maksetaan hoitopalkkio I mukaan (611,62 €). Mikäli asiakas on säännöllisesti kaksi viikkoa lyhytaikaishoidossa ja kaksi viikkoa omaishoidossa kotona, tai asiakas saa säännöllistä kotihoitoa tai palvelua 40-60 tuntia kuukaudessa, hoitopalkkio maksetaan Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman alimman palkkion mukaan (423,61 €). Mikäli asiakas on yli 16 vrk kuukaudessa lyhytaikaishoidossa tai saa kotihoitoa tai palvelua yli 60 tuntia kuukaudessa, ei oikeutta omaishoidon tuen palkkioon ole. Hoitopalkkio voidaan maksaa alennettuna hoitajan pyynnöstä (esimerkiksi eläkkeeseen vaikuttava tuloraja huomioiden).

*Runsailta kunnallisilla palveluilla tarkoitetaan:

- Asiakas käy säännöllisesti päivätoiminnoissa yli 5 tuntia päivässä 1-3 kertaa viikossa ja saa lisäksi kotihoitoa tai palvelua (esim. henk. koht.avustaja) 21-29 tuntia kuukaudessa.
- Asiakas on yli 5 vuorokautta kuukaudessa säännöllisessä vuorohoidossa.
- Asiakas saa säännöllisesti kotihoitoa tai palvelua 30-39 tuntia kuukaudessa.

Omaishoidon erityishoitopalkkio 847,22 €/kk

Erityishoitopalkkio maksetaan hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana, jonka johdosta hoitaja on lyhytaikaisesti estynyt tekemästä työtä tai päätoimista opiskelua. Hoidollisesti raskas tilanne voi olla esimerkiksi saattohoitotilanne (lääkärint päätös saattohoitoon siirtymisestä), siirtyminen hoitomuodosta toiseen (esimerkiksi laitoksesta kotiin) tai henkilön toipuminen vakavasta onnettomuudesta. Korotettua omaishoidontukea ei voida maksaa, jos omaishoitaja on eläkkeellä, päivärahalla, opiskelijana tai saa muuta säännöllistä tuloa. Päätös korotetusta omaishoidon tuesta tehdään enintään kolmen (3) kuukauden ajaksi.

Omaishoidon tuesta päättäminen

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu aina viranhaltijan päätökseen. Päätöstä tehdessä arvioidaan hoidon vaativuutta ja sitovuutta. Päätökseen vaikuttavat RAI-arvioinnin lisäksi mm. kotikäynnillä saadut tiedot asiakkaan toimintakyvystä ja tukiverkosta, lääkärinlausunnot sekä muut asiantuntijalausunnot. Päätöksestä ilmoitetaan aina kirjallisesti ja se postitetaan hakijalle. Omaishoidon tukea myönnetään aikaisintaan hakemuskaukua seuraavan kuukauden alusta. Viranhaltijan päätökseen tyytymättömällä on oikeus valittaa päätöksestä Hattulan perusturvalautakuntaan 14 vrk:n sisällä päätöksen tiedoksisaannista.

Sopimus omaishoidon tuesta ja hoito- ja palvelusuunnitelma

Omaishoidon tuesta laaditaan yhdessä hoidettavan, hoitajan ja kunnan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma sekä hoitajan ja kunnan välillä hoitosopimus. Sopimuksen tehnyt henkilö ei ole työ-sopimuslain tarkoittamassa suhteessa Hattulan kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Sopimus omaishoidontuesta on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Tuen maksamisen edellytyksenä on allekirjoitettu sopimus liitteinen.

Sopimuksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

- Hoitopalkkion määrä ja maksutapa
- Hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytymisen ajalta
- Hoitajan oikeudesta vapaapäiviin ja niiden järjestämisestä
- Määräaikaisen sopimuksen kesto
- Sopimuksen tarkastaminen
- Sopimuksen irtisanominen.

Yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa laadittavan hoito- ja palvelusuunnitelman avulla varmistetaan, että omaishoito, tarvittaessa muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kanssa, turvaa hoidettavan kannalta riittävät palvelut. Omaishoidontuki asiakkaalle myönnettävistä muista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista peritään asiakasmaksulain mukaiset ja perusturvalautakunnan vahvistamat asiakasmaksut. Omaishoidontuki otetaan tulona huomioon palvelumaksuja määriteltäessä.

Omaishoidon hoito- ja palvelusuunnitelmaan kirjataan:

- Omaishoitajan antama hoidon määrä ja sisältö.
- Hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveyspalveluiden määrä ja sisältö.
- Miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muiden poissaolojen aikana.
- Omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö.
- Tiedot tukiverkostosta (muiden läheisten ja omaisten osallistuminen hoitoon).
- Seuranta-ajankohdat (vähintään kerran vuodessa, omaishoitotilanteen muuttuessa olennaisesti sekä pyynnöstä).

Omaishoitolain mukaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee liittää tiedot omaishoitolain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksista koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Hoitopalkkion maksaminen

Omaishoidon tukena maksettava hoitopalkkio on hoitajalle veronalaista tuloa. Maksettava palkkio saattaa vaikuttaa hoitajan eläkkeeseen ja työttömyysturvaan. Palkkion vaikutus muihin etuuksiin tulee hakijan itse selvittää. Hoitajan eläketurva määräytyy kunnallisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden eläkelain (549/2003) mukaisesti. Omaishoitajat ovat tapaturmavakuutuksen piirissä kunnan vakuuttamina. Hoitopalkkio tarkistetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman indeksikorotuksen mukaan. Hoitopalkkio maksetaan omaishoitajan tilille kuukauden viimeisenä päivänä. Omaishoitajat saavat omaishoitosopimuksen yhteydessä lisäohjeita palkkion maksukäytännöistä ja niihin liittyvistä ilmoituksista.

Hoitajalle järjestettävät vapaat

Sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus pitää lakisääteistä vapaata kolme päivää sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Vapaapäivien toteutuksesta sovitaan omaishoitajan kanssa omaishoidon alkaessa ja järjestämistapa suunnitellaan aina yksilöllisesti. Vapaapäivistä sovitaan kirjallisesti omaishoitosopimuksessa.

Vapaita ei voi käyttää akuutteihin, ennalta suunnittelemissa hoidettavasta johtuviin keskeytyksiin, esim. vuodeosastojaksot. Omaishoidon tuen vapaapäivät sisältyvät vuosittain talousarviossa hyväksyttävään omaishoidontuen määrärahaan. Vapaapäivät on pidettävä seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Esimerkiksi vuoden 2022 aikana kertyneet vapaat on pidettävä tammikuun 2023 loppuun mennessä. Etukäteen vapaita ei voi pitää.

Hoitajalle järjestettävistä vapaapäivistä peritään asiakkaalta sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 b §:n enimmäismäärän mukaista maksua. Vuonna 2022 maksu on 11,60 € vapaapäivää kohti riippumatta siitä, miten hoito järjestetään. Omaishoidontukivapaat järjestetään ensisijaisesti kunnan omissa yksiköissä.

Omaishoidon keskeytyminen ja päättyminen

Hoidettavan terveydentilasta johtuvasta tilapäisestä keskeytyksestä palkkion maksatus keskeytetään kuukauden kuluttua. Omaishoitaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan hoidon keskeytyksestä päätöksentekijälle. Mikäli hoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä ja kunta järjestää hoidon keskeytyksen ajalla, palkkion maksatus keskeytyy heti. Kunta voi irtisanoa omaishoidon-sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua ja hoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Sopimus tulee irtisanoa, jos hoito ei enää vastaa hoidettavan etua (vrt. myöntämisedellytykset). Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kalenterikuukauden lopussa, jonka aikana hoidettavan hoito terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi tai hän siirtyy ympärivuorokautiseen hoitoon. Hoitajan tai hoidettavan kuollessa sopimus puretaan heti.

Omaishoidon tuen palkkioluokan muuttuminen

Mikäli omaishoidon tuen seurantakäynnillä todetaan hoidettavan toimintakyvyssä tapahtuneen olennaisia muutoksia, tai hoidettava alkaa käyttää säännöllistä intervalli/lyhytaikaishoitoa, joka vähentää hoidon sitovuutta ja vaativuutta, tehdään myös palkkioluokkaan muutos. Palkkioluokan muutoksesta tehdään päätös, joka tulee voimaan seuraavan kuukauden alusta.